

Alter Flóra

Szociális munka prostitúcióban érintett nőkkel

1. Bevezetés

A prostitúció kérdése évtizedek óta a társadalmi diskurzus középpontjában áll, hiszen nemcsak a nők jogai és védelme, hanem a társadalmi egyenlőtlenségek és a szexuális egészség kérdéskörébe is beletartozik. A különböző megközelítések nagyban befolyásolják a prostitúció megítélését napjainkban, melyre a tanulmányomban részletesen kitérek. A prostituáltakkal végzett szociális munka egyre fontosabb szerepet kap, mivel a prostitúcióban érintett nők gyakran marginalizált társadalmi csoportokból érkeznek és számos társadalmi kihívással kell szembenézniük. A téma aktualitása nemcsak a prostitúció jogi helyzetének feltérképezésében megfigyelhető, hanem abban is, hogy a szociális munkások hogyan tudják segíteni a prostituáltakat a stigmatizáció, a diszkrimináció és az erőszak ellen. A tanulmányom célja, hogy megvizsgáljam, miként formálhatók a szociális munkás gyakorlatok úgy, hogy a prostituált személyek szükségletei középpontba kerüljenek, illetve, hogy bemutassa a szociális munkás szerepét a prostituáltak életében, társadalmi reintegrációjában.

1.1 A prostitúció definíciója

Mivel a jogi, a szociológiai és a kriminológiai megközelítések különböző módon értelmezik a prostitúció fogalmát - bár megjelenik néhány közös elem az értelmezésekben - a prostitúció definíciója még mindig nem egységes, ezért nehéz dolgom volt a fogalom meghatározásánál. Az egységes definíció hiánya és a tabusító negatív előítéletek hatására a diszkriminatív fogalom meghatározások jönnek létre. Ennek ellenére megpróbálom különböző szempontok alapján jellemezni a prostitúció fogalmát.

Forrai szerint megkülönböztetünk a prostitúción belül szexmunkásokat és prostituáltakat. Szerinte a szexmunkás azokat a személyeket jelöli, akik a prostitúció tevékenységét önkéntesen, jövedelemkiegészítésként gyakorolják. Ezen definícióhoz kapcsolódóan megjelennek a szexmunkapárti irányzatok, akik a prostitúciót munkaként értelmezik és igyekeznek leküzdeni a prostitúció stigmatizációját, szeretnék elérni azt, hogy a társadalom a prostitúció tevékenységét munkaként ismerje el, tehát ettől a ponttól ez egy társadalmi kérdéssé válik. Ezzel szemben a prostituált kife-

jezést csak azokra a nőkre, személyekre használjuk, akik a prostitúciót kényszer vagy kényszerítés hatására teljes foglalkoztatásban végzik.

Egy másik értelmezés szerint a prostitúció egy olyan fogalom, ami nem értelmezhető a résztvevő felek segítségével. „Mindezekre tekintettel, a prostitúció egy olyan jelenség/magatartás, amely a fenti résztvevők célirányos és tudatos tevékenységét öleli fel, mindazon szubjektív, valamint objektív feltételekkel, amelyek e résztvevők definiálására szolgálnak.” (Kovács, 2019 22. o.)

A prostitúcióban résztvevő feleket a következőképpen csoportosíthatjuk (Kovács, 2019):

- Prostituált: olyan férfi vagy nő, aki anyagi vagy más típusú ellenszolgáltatásért cserébe, célirányos erotikus, de leginkább szexuális tartalmú és jellegű tevékenységet végez, amely más ember (igénybe vevő) számára szexuális tárgyú kielégülést garantál, feltételez. A tevékenység folytatása a résztvevő fél önálló döntésén vagy kényszerített függőségén alapul.
- Futtató: a prostituált személlyel összefüggésbe hozható olyan férfi vagy nő, aki felettel hatalmat gyakorol. Ennek módja lehet erőszakos (zsarolás, fenyegetés, testi fenyegetés...) és érzelmi (szerelem színlelése, ajándékozás...), lényege pedig a függőségi helyzet megteremtése, amely által a prostituált személy irányíthatóvá válik. A hatalomgyakorlás célja, hogy a futtató a prostituált részleges vagy teljes kizsákmányolásával a saját anyagi jólétét biztosítsa.
- Közvetítő: a prostituált személlyel összefüggésbe hozható olyan férfi vagy nő, aki kizárólag anyagi ellenszolgáltatás fejében a prostituáltat egy harmadik fél számára célirányos erotikus, de leginkább szexuális tartalmú munkavégzésre közvetíti. Minden olyan magatartás ide sorolható, ami a szexuális tevékenység folytatására való közvetlen lehetőséget megteremti: befolyásolás, rábírás, meglévő akarat, elhatározás erősítése. A közvetítői tevékenység nem a hatalomgyakorlás, hanem a kölcsönösségen, a felek egybehangozó döntésén alapul.
- Igénybe vevő: a prostituált személlyel összefüggésbe hozható olyan férfi vagy nő, aki a célirányos erotikus, de leginkább szexuális tartalmú és jellegű tevékenységet, nemi aktust ellenszolgáltatá-

sért (anyagi vagy más típusú) cserébe igénybe veszi. Fontos, hogy az igénybe vevő számára a tevékenység szexuális tárgyú kielégülést garantáljon, feltételezzon.

Ezek közül a szociális munkában, mint kliens, maga a prostituált jelenik meg.

Betlen Anna szerint a prostitúció szereplői között megjelenik az állam is abban az értelemben, hogy az állam intézménye határozza meg azt, hogy a prostitúciót milyen megítélés szerint sorolja be, ezáltal pedig, hogy hogyan korlátozza vagy nem korlátozza a prostitúcióban részt vevő feleket (Betlen, 2007)

2. A prostituáltak helyzete

A prostituáltak helyzete rendkívül komplex, mely különböző társadalmi, jogi és gazdasági tényezőtől függ. Bár a prostitúció egyes társadalmakban, országokban elfogadott, legalisan működő tevékenység, a prostituált személyek gyakran találkoznak stigmatizációval, diszkriminációval, illetve erőszakkal. A prostituáltak helyzeténél fontos megemlíteni az egészségügyi ellátás és a jogi védelem hiányát is, mely elősegíti társadalmi kirekesztettségüket és tovább fokozza azt.

2.1 A prostitúció megítélése, jogi szabályozás

A prostitúciót megítélése alapján három csoportra oszthatjuk. Az első csoport a prohibicionizmus, mely negatív irányba ítéli meg a prostitúció intézményét, tiltja annak működését: büntetőjogi értelemben is üldözi magát a prostituált személyt, a futtatót és olykor a klienseket is.

A modell alapján a társadalom a prostituáltakra szégyenként, betegségek hordozóiként tekint, ami által megérdemlik a büntetést. Azzal indokolják még a prostituált személyek büntethetőségét, hogy a kereslet gerjesztésével bevonják a kis- és fiataalkorú gyermekeket is. Ezt a modellt alkalmazták Magyarországon 1993-ig, bár vannak olyan jogszabályok is, melyek már a modell bevezetése előtt is hatályosak voltak, így azoknak a módosítása nem valósult meg. Ilyen például a XXI. törvénycikk, mely szerint a prostituált személy közveszélyes munkakerülő (Kovács, 2019). A prohibicionista modell tehát nagyban hozzájárult a prostitúció stigmatizációjához.

A reglementációs megítélés bizonyos keretek között engedélyezi és szabályozza a prostitúció működését: szigorú rendészeti és egészségügyi

kontroll alá veti a tevékenységben érintetteket, főleg magát a prostituált személyt. Eszerint a dualizmus idején három szabály szerint működő kontrollt vezettek be: bordélyokat hoztak létre, amely biztosította a társadalom, közösség nyugalma; bevezették a hatósági felügyeletet, mely segítette a szexuális úton terjedő fertőzések kordában tartását, illetve az egyén és a devianciák problémájának kezelésére biztosították a marginalizált közösségek kontrollját (Kovács, 2019).

Az abolicionista nézet - mely fellép a szabályozás ellen - a prostituált-ra, mint áldozatra tekint, az államtól pedig elvárja, hogy segítse a prostituált személyek reintegrációját. A prostitúciót az emberi méltósággal összeegyeztethetetlennek, nők elleni erőszaknak tekinti, amely a patriarchális berendezkedés megnyilvánulása (Kovács, 2019). Az abolicionista modell Magyarországon 1993-ban jelent meg, ekkor is inkább félabolicionista-félreglementális módon. Ezalapján „az 1978. évi IV. törvény és a 2012. évi C. törvény lép fel a prostitúciót kihasználó személyek ellen.” (Kovács, 2019 40. o.)

Az abolicionista nézet kialakulására nagy hatást gyakorolt a „feminista szemlélet” megjelenése, melynek három irányzatát ismerhetjük:

- liberális
- pragmatista
- radikális feminizmus (Miller 2004)

Miller kritikusan vizsgálja a prostitúció megítélését, felhívva a figyelmet a női test feletti kontroll, valamint a prostitúciós tevékenység és a szexuális kizsákmányolás kapcsolatára, melyek a patriarchális berendezkedés fenntartását szolgálják.

Silcock (2014) feminista szemlélete szerint a nő a hatalom kiszolgálója, aki törődéséért és odafigyeléséért cserébe a társadalomtól erőszakot, áldozathibáztatást és „meghamisított érzelmeket kap, mely visszaélések legfőbb felelősei a férfiak.

Sanders (2005) szerint, aki szintén abolicionista nézeteket vallott, a kapitalizmus teszi lehetővé azt, hogy a férfiak kizsákmányolják a nőket a prostitúció által, melynek oka a mélyszegénység és a munkanélküliség, ami által a nők azt érzik, hogy nincs más választásuk a pénzszerezésre, csak az, hogy prostituálttá váljanak (Forrai, 1999). Tehát ahogy Svitlana Batsyukova is mondja, nem maga a prostitúció ösztönzi a szexuális keres-

kedelmet, hanem annak kizsákmányolása. A feminista nézetek szerint a prostitúció dehumanizálja, árústítja és fetisizálja a nőt, elveszi tőlük a választás jogát, annak érdekében, hogy szexuálisan kizsákmányolja őt.

A mai Magyarországon az úgynevezett „korlátozottan abolicionista” vagy félreglementációs modellt alkalmazzák, mely szerint a prostitúciós tevékenységet nem tiltják, de annak szervezését és az ebből származó jövedelmeket már bűncselekménynek minősítik. A prostituált személyeket nem kifejezetten üldözik, de az igazságszolgáltatás által hatalmas megtorlásoknak vannak kitéve. (Betlen, 2013)

2.2 A prostituáltak szocio-demográfiai helyzete

Hajlamosak vagyunk azt feltételezni, hogy a prostituáltak nagy százaléka cisz nő, ezáltal megfelelünk a férfi és a transznemű prostituáltakról, pedig, ha kisebb számban is, ők is megjelennek a prostitúcióval kapcsolatos statisztikákban.

Juhász Judit és Csikvári Judit 2010-es kutatása alapján, melyben 35 prostituált személlyel készítettek mélyinterjút, kiderül, hogy a magyar prostituáltak nagy része vidékről származik, legtöbbjük Kelet-Magyarországról, Borsod, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár vármegyékből származik. Az átlagéletkor alig 30 év alatti, bár a valóságban ez a szám lényegesen alacsonyabb lehet, ugyanis a fiatal prostituált személyek gyakran nem merik bevallani a valós korukat. Egyharmaduk vallotta azt, hogy 18 éves kora alatt kezdett bele a prostitúciós tevékenységbe. Jelentős részüknek van élettársa, aki gyakran maga a futtató is. A megkérdezettek felének gyermeke is van, akit egyedül nevelnek.

A megkérdezett prostituáltak közül a közterületen dolgozók jelentős része állami gondozásban nőtt fel, sokan pedig csonka családokból származtak, nehéz anyagi körülmények között nevelkedtek. A lakásban dolgozó prostituált személyek között viszont többen vannak, akiknek családi és anyagi helyzete rendezett volt.

Katona Noémi a 2017-ben Berlinben, magyar prostituált nőkkel végzett kutatásában azt írja le, hogy többségük 18 és 30 év közötti volt, hátrányos helyzetű, szegény családból érkeztek. Sokan roma származásúak voltak és nagy számban voltak olyanok is, akik nevelőintézetben vagy diszfunkcionális családokban nőttek fel. Sokuknak volt párkapcsolata és gyermeke Magyarországon, de olyan is volt, akinek a legfontosabb kap-

csolata a futtatóval volt, akitől több gyermeke is született. A területen, ahol Katona végezte a kutatását, a magyar nők legtöbbször volt futtatója. A magyar futtatók gyakran hasonló szociális környezetből érkeztek, mint a nők, akiket prostituáltként futtattak és ezek a nők sokszor intim szerelmi kapcsolatként éltek meg azt, ami a futtató és közöttük alakult ki.

Kutatásából az is kiderül, hogy a legtöbb nő anyagi okok és saját gyermekük, családjuk megélhetésének biztosítása miatt váltak prostituálttá. Volt, aki maga döntött a prostitúció mellett, de sokukat az akkori vagy jelenlegi élettársuk beszélte rá a prostitúcióra. A kutatásban résztvevő nők a prostitúciót úgy írták le, mint legvégső megoldást a túlélésre, családfenntartásra, tehát legtöbbször nem szabad akaratából váltak prostituálttá, nem öntudatos szexmunkásként beszélt magáról.

Nagyban befolyásolja a prostituált stigmatizáltságát az, hogy milyen családi körülmények között nevelkedett, ugyanis, ha a család számára a prostitúciós tevékenység valamilyen szinten elfogadott, akkor a prostitúcióban érintett személy nagyobb támogatást kaphat közvetlen környezetétől és hamarabb mer segítséget kérni tőlük. Az is könnyítheti ezeknek a prostituált személyeknek a helyzetét, hogy családjuk, közösségük előtt nem kell eltitkolniuk azt, hogy mivel foglalkoznak, ami fordított esetben erős szorongáshoz vezethet. Bár a titkolózással járó szorongás csökken, a nyíltan prostituált személy helyzetét nehezítheti az, hogy nem tudja elfedni munkáját, így a társadalomba való visszailleszkedés számára még nehezebb feladat lehet (Juhász és Csikvári, 2010).

Azoknál a családoknál, akiknél egyáltalán nem elfogadható tevékenység a prostitúció, az érintett személynek titkolnia kell legközelebbi hozzátartozói, baráti, ismerősei előtt azt, hogy mivel foglalkozik. Ez segítheti őt abban, hogy a prostitúción kívül normális életet élhessen.

A legtöbbször azonban a titok kiderülésétől való félelem hatására elszigetelődnek családjuktól, barátaiktól, ami elmagányosodáshoz, kiszolgáltatottsághoz vezet, ugyanis a prostitúcióban érintett személy nem tud kihez fordulni problémáival (Juhász és Csikvári, 2010).

Az iskolai végzettség tekintetében rendkívül különböző adatok jelennek meg. Juhász és Csikvári találkoztak többdiplomás prostituálttal is, de olyannal is, aki két osztályt végzett. Ez nagyban befolyásolja a prostitúciós tevékenységet is, ugyanis a két végtelen megjelenő prostituált személy

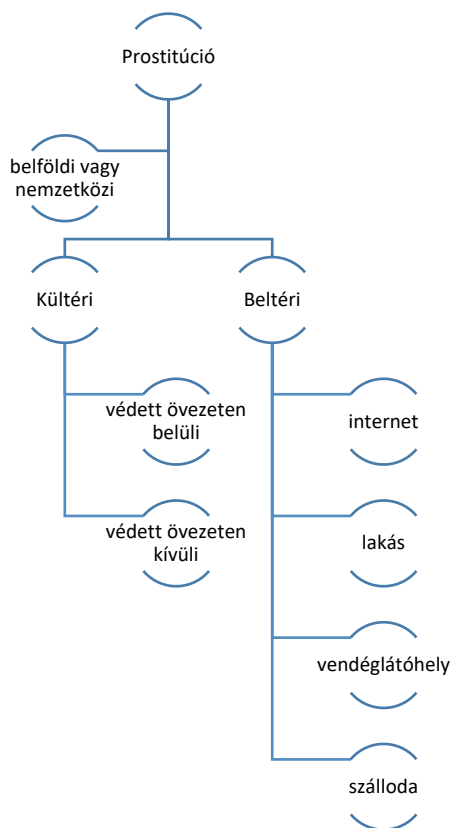
nem ugyanazt a klienskört szolgálja ki, ami az anyagi és a munkakörülményekben is megmutatkozik.

Az anyagi helyzet alapján megjelennek a kutatásban a krízisprostituáltak is, akik fiatal felnőtt korukban kerültek olyan krízishelyzetbe, melyre a legjobb megoldásuk a prostitúció volt. Ilyen krízishelyzetek lehetnek például a munkahely elvesztése, hirtelen megváltozott munkaképesség (pl. baleset után) vagy a válás.

A fiatal prostituáltakra jellemző, hogy állami gondozásból kerültek ki és ez az első munkahelyük. Mivel sokan a nyolc osztályt sem végezték el, nincs lehetőségük más munkát végezni, így ez az egyetlen számukra elképzelhető forrásuk a megélhetésre.

2.3 A prostitúció típusai

A prostitúció lehet országos, mely az adott ország határain belül történik és nemzetközi, amikor a tevékenység egy adott ország, esetünkben Magyarország, határain kívül zajlik. Ezen belül megkülönböztetünk kültéri, mely lehet védett övezeten belüli (olyan közterület, ahol a szexuális tevékenység jogilag nem folytatható) és védett övezeten kívüli (olyan közterület, ahol a prostituált jogszabály szerint szexuális tevékenységet végezhet), illetve beltéri prostitúciós tevékenységet is, amelyet négy csoportra tudunk osztani: internet, lakás, vendéglátóhely, szálloda. Azt, hogy egy prostituált melyik kategóriába tartozik, nagyban befolyásolja, hogy futtató vagy közvetítő által, esetleg egyedül dolgozik (Kovács, 2019).

1. ábra A prostitúció típusai

Ezen csoportok között megjelenik a hierarchikus elrendeződés, melynek legalján az utcai prostituáltak állnak. Ez a csoport a legveszélyeztetettebb is, bár számuk a 80-as évek vége óta jelentősen csökkent. A közterületen tevékenykedő prostituált nőkre a legjellemzőbb kábítószerhasználat, a védekezés hiánya, illetve ők azok, akik legkevésbé jelennek meg szűrővizsgálatokon is (Juhász és Csikvári, 2010).

A lakásban dolgozó prostituált személyek magasabb pozícióban helyezkednek el, mint az utcán dolgozó társaik. Ezek a prostituált nők gyakran kisebb csoportokban dolgoznak és könnyebben jutnak hozzá az orvosi ellátásokhoz, szűrővizsgálatokhoz.

Juhász és Csikvári 2010-es kutatásában a hierarchia tetején a szállodai és escort prostitúció szerepel, mivel őket éri a legkevesebb jogsértés és erőszak, illetve kisebb arányban vannak kitéve az egészségügyi prob-

lémáknak is. Véleményem szerint azonban az internetes prostitúció – amit Juhász és Csikvári ebben a kutatásában nem említ – magasabb szinten helyezkedne el. Bár az interneten végzett prostitúciós tevékenységnek is vannak a sajátos problémái, különböző csoportjai és rétegei, a legtöbb interneten tevékenykedő személy egyedül dolgozik, így a legkisebb arányban jelennek meg náluk az egészségügyi problémák.

Ezzel szemben magas lehet azoknak az internetes prostituált nőknek a száma, akik a stigmatizációtól, diszkriminációtól való félelem miatt elmagányosodtak, közeli hozzátartozóiktól eltávolodtak, így náluk inkább a mentális problémák lehetnek kimagaslóak, ami a cyberbullyingnak vagy internetes zaklatásoknak is köszönhető.

2.4 Stigmatizáció

A prostituált személyek stigmatizációját Erving Goffman kanadai szociológus stigmaelmélete alapján szeretném bemutatni, mely 1963-ban jelent meg a *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity* című könyvében. Goffman szerint a stigma olyan társadalmi jelenség, amely az egyént valamely, a társadalom számára nem kívánatos tulajdonsága miatt a többiektől megkülönbözteti és elutasítja. Goffman értelmezésében a stigma hatására az egyén alacsonyabb státuszba kerül és gyakran eltávolodik a társadalom többi tagjától, tehát a stigma egyfajta „megszégyenített identitás”-t jelent, ami Goffman szerint kettős hatást gyakorol. Egyrészt eltorzítja az egyén önértékelését, ami társadalmi feszültségekhez vezet, másrészt pedig elutasítja az egyént a társadalmi normáknak való megfeleléstől.

Goffman három stigma-típust különít el:

1. Testi stigmák, amelyek valamilyen fizikai rendellenesség vagy testi eltérés hatására jönnek létre
2. Karaktertulajdonságokhoz kapcsolódó stigmák, melyek azok a tulajdonságok, amelyeket a társadalom nemkívánatosnak tart (pl. devianciák, függőség, pszichés betegségek)
3. Törzsi vagy csoportos stigmák, melyek az egyén származási, vallási, etnikai csoporthoz való tartozásából fakadó tulajdonságokat jelölik és nemcsak egyéneket, hanem egész csoportokat is érinthet (pl. rasszizmus)

A stigma lehetséges hatásai közé tartozik a sztereotípiák belsővé válása, amikor az egyén maga is elhiszi a róla alkotott negatív képet, ez jellemző a prostitúcióban érintett személyekre is.

A prostituáltak erős stigmatizáltsága nehezíti számukra a társadalomba való visszailleszkedést. Az előítéletek hatására nehezebben férnek hozzá egészségügyi szolgáltatásokhoz, támogatáshoz, képzési vagy egyéb munkalehetőségekhez, ami a társadalom számára is negatív következményekkel jár.

Goffman stigmaelmélete tehát rávilágít arra, hogy a prostitúció nem egyéni döntésekből fakadó jelenség, hanem a társadalmi elvárások és ítéletek által is meghatározott, melyek elősegítik a prostituált személyek társadalmi kirekesztődését.

A prostituált személyeket körülvevő sztereotípiák nemcsak társadalmi elutasítást erősítik, hanem gyakran a belsővé vált szégyenérzetet is fokozzák. A stigma hatására sok prostituált izolálódik, és kisebb eséllyel kér segítséget a megbélyegzéstől, sztereotípiáktól vagy a helyzetük súlyosbodásától való félelem miatt.

2.5 Nők elleni erőszak

„A nők elleni erőszak bármely olyan, a nőket nemük miatt érő erőszakos tett, mely testi, szexuális vagy lelki sérülést okoz vagy okozhat nőknek, beleértve az effajta tettekkel való fenyegetést, valamint kényszerítést és a szabadságtól való önkényes megfosztást, történjen az a közéletben vagy a magánszférában.

Beleértendő, de nem korlátozandó a testi, szexuális és lelki erőszakra, melyet az áldozat a családon belül szenved el, ide értve a bántalmazást, a lánygyermekkel való szexuális visszaélést, ... a házasságon belüli nemi erőszakot...” (ENSZ Deklaráció a Nők Elleni Erőszak Megszüntetéséről, 1993)

A nők elleni erőszak áldozataival szemben a társadalom gyakran áldozathibáztató, mely alól a prostitúcióban részt vevő nők sem kivételek. Gyakran találkozunk azzal, hogy az erőszakot elkövető személy helyett a probléma okaként őt jelölik meg. Sokszor a bántalmazások áldozatai nem is pontosan emlékeznek arra, ami történt velük, ezáltal stressznek és bi-

zonytalanságnak vannak kitéve, ami miatt hajlamosak elhinni, hogy megérdemelték azt, ami velük történt (Sándor, 2015).

A bántalmazott személyekkel, prostituált nőkkel végzett szociális esetmunkánál alapvető, hogy kerüljük az áldozathibáztató magatartást, mivel ez az egyén elzárkózásához, bizalomvesztéséhez és önhibáztatásához, beszűküléséhez vezethet és mivel soha nem az áldozat a felelős azért, ami történt vele.

Az „erőszak ciklusa” fogalmat Lenore Walker amerikai pszichológus alkotta meg, mely segít megérteni a bántalmazó kapcsolatok dinamikáját és mely fogalom jól alkalmazható a prostitúcióban érintett nőkre is, illetve választ adhat arra a kérdésre, hogy mégis miért marad, miért folytatja még mindig ezt a tevékenységet? Walker azt mondja, hogy a párkapcsolati erőszak ciklikus, három szakaszra bontható:

1. feszültség felgyülemlése
2. erőszakkitörés
3. mézeshetek

Az első szakaszban megfigyelhető, hogy a bántalmazó fél egyre gyakrabban hibáztatja az áldozatát, mindenbe beleköt, verbálisan bántalmazni kezdi partnerét, melynek hatására az áldozatok azt érezhetik, hogy tojáshejőn járkálnak, igyekeznek partnerük kedvében járni és mindenben megfelelni az elvárásainak. A feszültség végül az erőszak kitöréséig fokozódik, mely erőszakhoz vezet, ami lehet verbális vagy testi erőszak is. A bántalmazást követi az úgynevezett mézeshetek időszaka, melynek idején a bántalmazó megbánást mutat, bocsánatot kér, ajándékokkal lepi el áldozatát, ígéreteket tesz, majd ezt a szakasz ismét a feszültségek felgyülemlése követi. A bántalmazási folyamatra továbbá az is jellemző, hogy a bántalmazó egyre súlyosabb, egyre erőszakosabb eszközökhöz nyúl az erőszakkitörés időszakában és a szakaszok egyre gyorsabban következnek egymás után, amely könnyen az áldozat halálához is vezethet (Horváth, 2016). Ezt a modellt alkalmazhatjuk a prostitúcióban érintett nők esetében is, mivel sokan hasonló ciklikus bántalmazáson mennek keresztül akár a futtatóik, akár a klienseik által.

A prostitúcióban az erőszak ciklikussága jellemző lehet a futtató és a prostituált, de egyes esetekben a kliens és a prostituált között is. Az aláb-

biakban azt szeretném bemutatni, hogy hogyan illeszthető ez a modell a prostitúcióban megélt erőszakra.

A feszültség felépülésének időszakában a prostituáltak állandó feszültséget élhetnek át, mivel kiszámíthatatlan, hogy mikor történhet meg a munkájuk során újabb erőszak. A futtatók esetében ez lehet az, amikor elégtelenséget fejeznek ki a prostituált személy bevételével vagy viselkedésével kapcsolatban. Ekkor a prostituált személy próbál megfelelni az elvárásoknak annak érdekében, hogy elkerülje az erőszak kibontakozását. A kliensek esetében a prostituált személy az ügyfél kiszámíthatatlan viselkedésével kapcsolatban érezhet félelmet.

Az erőszak kitörésének szakaszában valósul meg a bántalmazás, ami lehet akár fizikai bántalmazás, fenyegetés vagy szexuális erőszak is. A futtatók gyakran büntetésként alkalmazzák, gyakoribb náluk a fizikai erőszakkitörés, míg a kliensek esetében jellemzőbb a szexuális bántalmazás például olyan esetekben, amikor a prostituált nő nem hajlandó valamilyen tevékenység elvégzésére.

A mézeshetek szakasza a prostitúciós tevékenységnél nehezebben megfogható, de gyakran itt is megjelenik: a futtató kedvesebbé válik, jobb bánásmódot, több pénzt ígér a prostituált személynek, ha engedelmesebben viselkedik. Gyakran dicséri a prostituált külső tulajdonságait. A kliensek esetében is előfordulhat, hogy bocsánatot kérnek, magas összegű borraalót adnak megbánásuk kifejezésére, mely átmeneti enyhülést ad. Látszólagos nyugalmi időszak alakult ki, majd a feszültség újra növekedni kezd, a prostituált személy ismét kiszolgáltatott helyzetbe kerül és a bántalmazás kezdődik előlről.

A prostituált nők gyakran erősebben ki vannak téve ennek a ciklikus bántalmazásnak, hiszen hiába szabadulnának futtatójuktól vagy klienseiktől, nincs lehetőségük segítséget kérni és továbbra is ki lesznek téve a bántalmazás fenyegetettségének. Ez az állandó ciklus nagy hatást gyakorol az áldozat mentális és testi egészségére is, mely hosszútávon erős traumatizációt okoz.

A prostitúcióval kapcsolatos kutatások kimutatták, hogy a prostitúció gyakran jár a nők elleni fizikai, érzelmi és szexuális erőszakkal. A prostituált nők számos esetben olyan helyzetekben találják magukat, ahol

bántalmazással vagy kizsákmányolással szembesülnek, ami részben társadalmi státuszukból, részben pedig a munkájukból fakad.

Emellett azok, akik jelenleg prostituáltként dolgoznak, gyakran vannak kitéve a klienseik és a futtatóik részéről érkező fenyegetéseknek, bántalmazásnak vagy szexuális visszaélésnek. Az erőszaknak való erős kitettséget súlyosbítja, hogy a prostituáltak bántalmazása sok esetben kevésbé látható és ritkán kerül nyilvánosságra. Raymond (2018) szerint a prostitúció egy olyan iparág, ahol a nők rendszerszintű tárgyiasítása történik, mely lehetővé teszi azt, hogy ezeket a nőket bántalmazzák és kizsákmányolják.

A prostitúció bűncselekményhez, emberkereskedelemhez és egyéb jogsértésekhez is kapcsolódhat, amelyek során az áldozatok gyakran nem tudnak jogi segítséget kérni, mert stigmatizáltak vagy mert félnek az esetleges következményektől, mely bátorítja a futtatót – bántalmazót – arra, hogy visszaéljen hatalmával.

Kimondható, hogy a prostituáltak gyakran a prostitúció kriminalizálása és a társadalmi elítélés miatt kevésbé mernek feljelentést tenni, vagy segítséget kérni a hatóságoktól (Vaskuti, 2016).

Összességében elmondható, hogy a prostitúció és a nők elleni erőszak közötti kapcsolat komplex, és egyben megköveteli a bántalmazott nők védelmének hatékonyabb, empátikusabb megközelítését a szociális munka során.

3. Prostitúció és mentális egészség

Szoros kapcsolat van a prostitúció és a mentális egészség között. A prostituált személyek gyakran olyan mentális problémákkal szenvednek, mint a poszttraumás stressz zavar, depresszió, szorongás, öngyilkossági gondolatok, különböző személyiségzavarok és szenvedélybetegségek. Ezek a mentális problémák részben a stigmatizáltságból, kirekesztettségéből, részben pedig a prostitúciós tevékenységből fakadó, illetve a korábbi élet feldolgozatlan traumáiból fakadnak.

A prostitúcióban résztvevő személyek komoly egészségügyi kockázatoknak vannak kitéve mind testi mint lelki egészség szempontjából. A prostitúcióban érintett nőknél nagyobb százalékban mutatkoztak depresszióra, szorongásra és stresszre utaló jelek, gyakrabban alakul ki ná-

luk poszttraumás stressz zavar is. A prostituált nők nagy százalékát érte már fizikai erőszak, nagy részük számolt már be szexuális bántalmazásról is (Jung, Y. E., Song, J. M., Chong, J., Seo, H. J., & Chae, J. H., 2008). Mindemellett magas arányban jelenik meg a prostituáltak körében a szerhasználat és a szenvedélybetegségek problémája is. Az alábbi alfejezetekben ezek kapcsolatát fogom bemutatni.

3.1 poszttraumás stressz zavar a prostituáltak körében

A poszttraumás stressz zavar (PTSD – post traumatic stress disorder) 1980-ban került be a DSM-III-ba. PTSD alakulhat ki az egyént érő traumatikus esemény után, amit, ha nem kezelnek megfelelően, szorongáshoz, depresszióhoz, súlyos esetben pedig öngyilkossághoz is vezethet (Várkonyi, 2009). Herman (2003) szerint a traumatikus esemény hatására a korábban jól működő kognitív sémák, amelyek addig értelmet, irányt és védeltséget nyújtottak a személynek, többé nem működnek.

Tehát a prostitúció alatt megjelenő erőszakos cselekmények is vezethetnek poszttraumás stressz zavarhoz. A prostituált személyeket gyakran gyötrik emléketörések, szorongás, depresszió és különböző alvászavarok, az erős traumának való kitettség miatt a múlthoz és a jövőhöz nehezen kapcsolódnak. Súlyos esetben öngyilkossági krízis is fennállhat.

A poszttraumás stressz kialakulásának rizikófaktora lehet a gyermekkori trauma, mentális egészséggel kapcsolatos problémák, családi problémák és a függőség, melyek a prostitúció rizikófaktorai is, hiszen sok nő számol be gyermekkori szexuális visszaélésekről, melyről sokan mondják azt, hogy szerepet játszott abban, hogy prostituálttá váljanak.

3.2 A szexuális erőszak, mint a prostitúció kialakulásának oka

Nagy az összefüggés a prostitúció és a gyermekkori erőszak között, melyet Meyerding-James mutatott ki 1978-ban. Tanulmánya szerint megállapítható, hogy a prostitúció kiváltó oka lehet a gyermekkori szexuális bántalmazás és a szexuális erőszak. Hunter és Finkelhor kutatási eredményei azt támasztották alá, hogy nincs különbség a gyermekkorban és a felnőttkorban átélt abúzus között, de a gyermekek későbbi fejlődésére, életére sokkal nagyobb hatást gyakorol a korai években elszenvedett trauma. Ide kapcsolódik még Finkelhor (1987) Traumagenic című modellje is, mely rávilágít arra, hogy a prostituált személyek kapcsolatait árulás, meg-

bélyegzés, szexuális bántalmazás és tehetetlenség jellemzi, illetve ezek jelenléte tovább nehezíti helyzetüket és a prostitúcióból való kilépést.

A gyermekkori bántalmazás áldozatainak gyakran alacsony önértékeléssel, kisebb önbecsüléssel rendelkeznek, mely a későbbi életükben nagyban befolyásolja az önálló döntéshozatalukat, ezáltal a prostitúcióba való belépéssel kapcsolatos döntéseiket is (Farley, 2003). Nagy az összefüggés a prostitúció és az emberkereskedelem között: az emberkereskedelem sok esetben szexuális erőszakkal, bántalmazással kezdődik, melynek célja, hogy megtörje az áldozatot. Ez bizonyítja, hogy sokan nem önként választják a prostitúciót, hanem valamilyen kényszer, például emberkereskedelem hatására kerülnek bele.

Sok prostituált nő számol be korábbi bántalmazásról, ami növeli ezen személyek kiszolgáltatottságát és esélyét arra, hogy a prostituálttá váljanak. Több tanulmány is bizonyítja, hogy a prostitúcióval foglalkozó nők körülbelül fele szenvedett már el fizikai vagy szexuális erőszakot, a prostitúcióba való bekerülése előtt (Kovács, 2020).

Hatalmas a társadalmi stigmatizáció a szexuális erőszakot elszenvedő személyek irányába, mely által az áldozatok gyakran áldozathibáztatás elszenvedőivé válnak és kevesen jutnak el az áldozatsegítésig, így különböző mentális zavarok alakulhatnak ki náluk. Ezek a mentális problémák később hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az egyén egyfajta „menedékként” élje meg a prostitúciót. Az áldozatok gyakran ezáltal azt érzik, hogy kontrolljuk van az életük felett, mivel az általuk elszenvedett traumák hatására nem képesek más, egészségesebb megoldásokat keresni (Seidman, 1991). Kathleen Barry, feminista kutató is kiemeli, hogy strukturális kapcsolat van a szexuális erőszak és a prostitúció között, melyet a patriarchális társadalom tart fent.

A feminista nézetek szerint a prostitúció a nőket érő szexuális erőszak és kizsákmányolás egy formája is, melynek fenntartója a társadalmi berendezkedés.

3.3 Szenvedélybetegség a prostituált személyek körében

A prostituált személyek körében gyakran megjelennek a különböző szenvedélybetegségek is, mint például az alkohol- vagy a drogfüggőség, melyek szoros összefüggésben vannak a prostituált személy mentális egészségével, annak problémáival. (Farley, 2004) A szerhasználat segít az

egyénnek az érzelmek tompításában, ezáltal a stresszel, fájdalommal való megküzdésben sokszor használt megküzdési mechanizmus. A prostitúcióban érintett nőknél sincs ez másképp: gyakran a különböző szerek segítik őket a munkával járó mentális terhekkel való megküzdésben.

A prostitúciós tevékenység mellett persze fontos szerepe van az egyén életében korábban elszenvedett traumáknak is, ami fokozza a szenvedélybetegség kialakulásának kockázatát. A prostitúcióban érintett nők nagy része – ahogy már a fejezet elején is bemutattam – szenvedett már el valamilyen egyéb traumát, például szexuális erőszakot vagy bántalmazást, ezen traumák és a munkájukkal járó fájdalmak enyhítésére szolgálhatnak a különböző szerek. Mivel a prostitúcióban érintett nők minden irányból egyfajta elutasítást, stigmatizációt tapasztalnak, legtöbbjük elszigetelve él a társadalom többi tagjától, ezáltal nem kapják meg a megfelelő támogatást szenvedélybetegségük kezeléséhez. Tehát a prostitúcióban érintett nők rehabilitációja különösen nehéz feladat, melynél nagyon fontos figyelembe vennünk az egyén különleges szükségleteit. (Farley, 2004)

A szenvedélybetegségből való kilábalás azonban nemcsak a prostituáltak munkájával kapcsolatos nehézségek miatt kemény és hosszantartó feladat, hanem a gazdasági okok miatt is. Azok a prostituált nők, akik valamilyen szer függése alatt élnek, gyakrabban esnek a munkahelyi kihasználás áldozatává, mind a kliensek, mind pedig a futtatók felől is. (Shannon-Strathdee, 2009)

Tehát a szociális munkásoknak kulcsfontosságú szerepe van a szenvedélybetegséggel élő prostituált személyek rehabilitációjában, melynél kiemelten fontos szempont az, hogy a prostituált személy minden szükségletével integráltan foglalkozzon: testi- és mentális egészség, traumafeldolgozás, társadalmi reintegráció, stigmatizáció és a prostitúciós tevékenység egyéb kockázatai (Shannon-Strathdee, 2009). Ez az integrált megközelítés Farley (2004) szerint lehetővé teszi azt, hogy egyszerre foglalkozzunk a prostituált szenvedélybetegségével és mentális egészségével is.

A prostituált nők gyakran szenvednek a munkájuk során átélt traumáktól, ami hozzájárulhat a szenvedélybetegségek kialakulásához (Farley, 2004). Ezért fontos célunk, hogy ne csak a szenvedélybetegséggel foglalkozzunk, hanem annak okával is, vagyis a prostitúciós tevékenységből fakadó trau-

mákra is. Itt megjelenik a depresszió, szorongás és a PTSD kezelése is, melyek tüneteként szintén megjelenhet a szerhasználat. Mindemellett nagyon fontos, hogy a szociális esetmunkát és a rehabilitációs programokat ne egy adott séma alapján végezzük, hanem az egyén szükségleteinek, egyéni problémáinak megfelelően alakítsuk. Ennek célja, hogy a prostituált személy készségeit, képességeit olyan szintre fejlesszük, ahol egyedül is képes az esetlegesen felmerülő problémákkal való egészséges megküzdésre. Ehhez persze a prostituáltakkal végzett szociális munka egyik lényeges eleme a prevenciós programok, foglalkozások biztosítása is, melyek csökkentik a függőségek kialakulásának kockázatát és segítenek a egészséges megküzdési módszerek kialakításában (Brennan, 2007).

A prostituált személyekkel végzett szociális munkában és rehabilitációjában ezáltal fontos szerepe van a multidiszciplinaritásnak, tehát a különböző szakemberek együttműködésének.

4. A transznemű nők és a prostitúció

A transznemű fogalom azokat a személyeket jelöli, „... akiknek a nemi identitása és/vagy a nemi önkifejezése eltér a születésükkor kijelölt nemtől” (Buzsáki, 2022). Tehát a transznemű nők születésekor kijelölt neme férfi és női nemi identitással rendelkeznek. A nemi nonkonformitás sok stigmával jár, ami kisebbségi stresszhez vezethet. A kisebbségi stressz elméletét Ilan Meyer dolgozta ki, melynek a lényege, hogy a szexuális vagy nemi kisebbségekhez tartozó személyek a társadalmi stigmatizációjukból adódóan túlzott stressznek vannak kitéve, ami hozzáadódik a mások által is általánosan megtapasztalt stresszhez. Ezáltal az elmélet azt feltételezi, hogy a szexuális és nemi kisebbségekhez tartozó személyek több stresszt tapasztalnak meg, mint heteroszexuális vagy cisznemű társaik. A prostitúcióban érintett transznemű nők tehát duplán stigmatizáltak: a nemi non-konformitásuk és a prostitúcióban való érintettségük miatt is.

A transzegészségügyben fontos szerepe van még a nemi diszfóriának, ami a transznemű személy születésekor megállapított neme és nemi identitása közötti eltérésekből fakadó elégedetlenséget, szorongást, megfelelési kényszert jelent. Azok a transz nők, akik prostituáltként dolgoznak, kaphatnak egyfajta megerősítést a nemi identitásukban, nőiességük-

ben, mely magyarázatként szolgálhat ahhoz, hogy miért folytatnak sokan prostitúciós tevékenységet.

Külföldi kutatások alapján bizonyítható, hogy a transznemű prostituált személyek gyakrabban válnak bántalmazás és erőszak áldozatává nemcsak munkájuk, de családi kapcsolataik, hivatalos ügyintézők során és különböző szakemberek által is. Nagyobb az esélyük arra, hogy elkapják a HIV-fertőzést, viszont annál kevesebben tudnak eljutni szűrővizsgálatokra, prevenciós foglalkozásokra. A transznemű személyek az élet sok területén tapasztalnak diszkriminációt, például a lakhatásukban, álláskeresésnél, oktatásnál és az egészségügyben is, ami szintén hozzájárul ahhoz, hogy minimális segítség jut el hozzájuk (Nuttbrock, 2018). Ezért fontos, hogy nagyobb megértéssel és odafordulással legyünk azok felé a transznemű személyek, főként transz nők felé, akik prostituáltként dolgoznak.

A transznemű nők helyzete a prostitúcióban különösen összetett, mivel számos társadalmi, gazdasági és jogi tényező befolyásolja a transznemű személyek helyzetének alakulását. A transznemű nők gyakran találkoznak diszkriminációval, stigmatizációval, illetve sokszor ők is marginalizált társadalmi rétegből származnak, ami hozzájárul ahhoz, hogy sokan a prostitúcióhoz folyamodnak a megélhetés érdekében.

A transznemű nőknek rengeteg előítéllettel kell szembenézniük, melyek miatt nehezen találnak munkát, megélhetési forrásaik korlátozottá válnak és kénytelenek alacsonyabb jövedelmű, nem megbízható munkákat vállalni. Sokuk számára az egyetlen lehetőséget a prostitúció jelenti, ami biztosítja számukra a gyors jövedelemszerzést, bár rengeteg kockázattal jár számukra.

A szociális munkásoknak és a civil területen dolgozó szakembereknek nagyon fontos szerepe van a transznemű személyek támogatásában és a prostitúcióból való kilépés segítésében. A transznemű nőknél fontos figyelembe venni a speciális szükségleteket annak érdekében, hogy a társadalmi reintegráció sikeres legyen. Mindemellett az önérvényesítés elősegítésében és az empowermentben is kulcsszerepet játszik az a szociális munkás, aki transznemű prostituált nőkkel dolgozik.

A transznemű prostituált személyekkel végzett szociális munkában is fontos szempont a sajátos szükségletek figyelembevétele, mint például a jogi és az egészségügyi szükségleteik. A transznemű prostituált nők külö-

nős veszélynek vannak kitéve a transzfóbia miatt, mely a kliensek, a futtatók, de a segítő szakemberek, illetve a rendőrök oldaláról is megjelenhet. Ezáltal elengedhetetlen, hogy a szociális munkások befogadó környezetet biztosítsanak transznemű klienseik számára.

4.1 A szociális munkás speciális feladatai a transznemű személyekkel végzett munkában

A szociális munkásokat egyetemi képzésük során minimálisan készítik fel az LMBTQ+, különösen a transznemű személyekkel végzett segítő tevékenységre, így még nehezebb feladat annak meghatározása, hogy a transznemű prostituált személyeknél milyen protokollt kellene követnie a szociális munkásoknak. A transz személyek identitásával kapcsolatos tudáshiány miatt a szociális munkások hajlamosak arra, hogy az transznemű embereket káros tévhitekkel és negatív előítéletekkel ruházza fel (Morrow és Messinger, 2006). A transznemű személyeknél is fontos az odafordulás, a tisztelet és az elfogadás megléte, illetve ugyanúgy vonatkoznak rájuk a szociális munka etikai kódexében leírt elvárások, mint más klienseknél. Természetesen a transznemű személyeknél, ahogy más kisebbségi csoportoknál is, megjelennek a speciális szükségletek, melyekre a szociális munkásoknak kellő odafigyeléssel és szaktudással kell tudnia reagálni.

A transznemű személyekkel végzett szociális munkában is fontos szerepe van az empowermentnek és a transz személyek hangjának, ugyanis ez „maximalizálja a transz emberek erejét” (Hill, 2005 107. o.). Siverkog (2014) szerint a klienseknek joga van eldönteni és definiálni a saját identitásukat, melyet a szociális szakember köteles elfogadni és tiszteletben tartani annak érdekében, hogy kialakulhasson a bizalom és elkezdhessék a közös munkát. A társadalom hajlamos a gyakorlatokat csakis a bináris nemi keretek között értelmezni, melynek legnagyobb áldozatai a transznemű személyek, akik csak azt szeretnék, hogy felismerjük: vannak nemek a bináris rendszeren (tehát csak nő vagy csak férfi) kívül is (Asakura, 2020).

A transznemű személyekkel végzett szociális munkában kiemelt helyen szerepel a személyközpontú megközelítés, melynek egyik képviselője Carl Rogers. A szemlélet non-direktív, illetve fontos eleme, hogy a klienst egyenrangú félként tekintjük, aki aktív és felelős résztvevője a folyamatnak. Rogers hangsúlyozza, hogy a szakember nem a kliens irányítója, nem

szakértője a kliens életének. Ez a szemlélet segíthet a kliens tapasztalatainak megértésében és a teljes odafordulás és figyelem megvalósításában.

Kiemelkedő szerepe lehet még az affirmatív megközelítés elterjedésének is, ami az úgynevezett megerősítő viszonyultást jelenti. Az Amerikai Pszichológiai társaság létrehozott egy gyakorlati útmutatót az LMBTQ+ emberekkel folytatott terápiás munkához, mely több affirmatív megközelítéshez kapcsolható pontot tartalmaz:

- a társadalmi stigmatizáció, előítélet, stresszforrásként történő figyelembevétele, biztonságos környezet kialakítása
- szakemberként fontos megérteni, hogy az LMBTQ+ identitást nem lelki vagy mentális zavar
- fontos megérteni a szexuális irányultság és a nemi identitás közötti különbségeket
- a jelenlegi társadalom és politikai berendezkedés LMBTQ+ személyekre tett hatásainak megértése
- a kliens biztonságérzetének növelése, a stressz csökkentése, erőforrásainak fejlesztése
- fontos a szakember tapasztalata, képzettsége az LMBTQ+ emberekkel kapcsolatban
- az LMBTQ+ személyek egyéni tapasztalatainak, szükségleteinek felismerése, megértése
- a családokkal végzett munkánál fontos, hogy a szakember támogassa és segítse elő a családban élő LMBTQ+ személy elfogadását

Ezt a listát Ritter Andrea azzal egészítette ki, hogy az LMBTQ+ emberekkel végzett munkánál kiemelten fontos az előítélet-mentes kommunikáció, illetve a homofób megjegyzések, általánosítások kerülése (Ritter, 2014). Az affirmatív nézet elterjedése a szociális munkára is nagy hatással lehet, mely segítheti az LMBTQ+, kiemelten a transznemű személyek támogatását

5. A szociális munka és a prostituált személyek segítése

A prostituált személyekkel végzett szociális munka egy speciális és komplex terület, mely egyszerre próbálja kezelni a prostituáltak társadalmi, pszichológiai és a jogi problémáit. Ennek a közös munkának célja a prostitúcióban érintett személyek támogatása mellett a társadalmi egyenlőt-

lenségek csökkentése, valamint az őket érő stigmatizáció elleni küzdelem is.

A mai Magyarországon a prostituált személyek nagy része nem részesül szociális ellátásban vagy áldozatsegítésben (Betlen, 2013), pedig szociális intézmények egyik feladata, hogy felismerje a társadalmi problémákat, megelőzze a kirekesztődést és az egyéneknek, csoportoknak a szükségleteikhez igazodó segítséget biztosítson. A szociális munka központi feladata a kríziskezelés, esetkezelés, tanácsadás, különböző szolgáltatókhoz való hozzáférés elősegítése (Czibere-Mester, 2020), melyek elengedhetetlen elemei a prostituált nőkkel végzett munkának.

A prostituált személyek segítése során különösen fontos az empowerment alkalmazása, mely azt jelenti, hogy a prostituált személyt nem egy alárendelt szerepben helyezzük el, hanem szociális munkásként segítjük őt saját élete irányításában és a döntések tudatos meghozatalában. Az empowerment fontos eleme, hogy a szociális munkás együtt dolgozzon a klienssel, bevonja őt a döntés folyamatába, mindemellett biztosítva számára a megfelelő információkat és erőforrásokat. Ehhez az elmélethez sorolhatjuk a Lena Dominelli által leírt Elnyomás elleni gyakorlatot (Anti-Oppressive Social Work Theory) is, mely megjelenhet a prostituáltakkal végzett szociális munkában. Dominelli szemléletének lényeges eleme a társadalmi egyenlőtlenségekkel szembeni küzdelem. A gyakorlat kiemelt célja, hogy támogassa és megvédje a marginalizált csoportokat, mint például az LMBTQ+ közösséget és a különböző kisebbségi csoportokat, így például a nőket is. Dominelli szerint ebben kiemelkedő szerepe van a szociális munkásoknak, akik nem erősíthetik a társadalom elnyomó struktúráit.

A prostituált nőkkel végzett szociális munkában fontos figyelembe venni a feminista elméleteket is, melynek alapja hasonló a Dominelli által leírt elnyomás elleni gyakorlatéhoz. A feminista szociális munka elsődleges céljai között is szerepel a társadalmi felépítés és a hatalmi viszonyok kritikája (Barry, 1995). Ahogy azt már korábban a szenvedélybeteg prostituáltakkal végzett szociális munkánál is leírtam, a feminista nézeteknél is fontos szerepe van az integrált szociális esetmunkának, vagyis a prostituált nők egyéni szükségleteivel integráltan kell dolgoznunk. Ide tartozhat a traumafeldolgozás, elnyomás elleni küzdelem, a prostitúcióval kapcsolatos kialakult nézetek, társadalmi diskurzus alakítása (Farley, 2003). Dominelli elméletében megjelenik az interszekcionalitás fogalma, melynek

itt is fontos szerepe van, ugyanis segíthet megérteni a prostituáltak különböző megéléseit annak tekintetében, hogy a prostitúcióban való érintettségük mellett milyen kisebbségi csoporthoz tartoznak. Például nem mindegy, hogy transznemű prostituált nőről beszélünk vagy egy roma családból származó prostituált nőről, ugyanis mindkettőjüknek más lesz a megélése a tevékenységgel kapcsolatban.

Az interszekcionalitásra, ezáltal a prostitúción belüli kisebbségek segítésére is, válasz lehet a közösségi szociális munka, mely közösségi szinten segíti a különböző csoportokat problémáik kezelésében, az egyenlőtlenségeik csökkentésében és a közösségfejlesztésben. A közösségi szociális munka célja, hogy megerősítse az adott közösséget, illetve előmozdítsa a társadalmi igazságosságot.

A prostituált személyekkel végzett szociális munkának a legfontosabb feladata a közösségfejlesztés, mivel ezek a közösségek gyakran szétesettek és elnyomottak. Annak érdekében, hogy a közösség tagjai hozzáférhessenek a megfelelő erőforrásokhoz és a tagok között szolidaritás, esetleg összetartó csoport alakuljon ki, fontos a közösségi szociális munka behozatala a prostituáltakkal végzett munkába.

A prostituált személyekkel végzett esetmunka folyamatában alkalmazható eljárás a szociális munka egyik alapvető módszere, a segítő beszélgetés, ami egy non-direktív eljárás. A segítő beszélgetés Carl Rogers nevéhez köthető, elsődleges célja nem az önismeret-fejlesztése, hanem „a kliens viszonylagos kontroll élményének megélése” (Hegyesi-Talyigás, 2021 196. o.), ezáltal a belső erőforrások fejlesztése.

A prostituált nők gyakran elvesztik én-erejüket, bizalmatlanok önmagukban és másokban egyaránt, életük irányítása felett kontrollvesztettnek érezhetik magukat. A prostitúciós tevékenységben érintett személyekkel végzett esetmunkánál sokszor építő jellegű lehet a segítő beszélgetés során szerzett kontrollérzés megtapasztalása.

Fontos szerepe van még a prostituált személy megfelelő tájékoztatásának is, ami sok esetben a szociális munkás feladata. A prostituált nők egy része – marginalizált helyzetéből, alacsony iskolázottságából adódóan – előfordul, hogy nem megfelelően tájékozott a prostituáltakat érintő egészségügyi, mentális és egyéb kockázatokkal kapcsolatban. Ennél a feladtnál kiemelten fontos, hogy a szociális munkás tudásához mérten és

az egyén szintjének megfelelően tájékoztassa őt, mely megvalósulhat a konzultáció, de akár különféle prostituált személyeket célzó prevenciós foglalkozások során is.

Mivel Magyarországon a prostitúció dekriminalizált, azonban nem legális, ezért nehéz feladatok elé állít minket a prostituált személyek áldozatsegítésében (Tamási, 2014). Ma Magyarországon az egyik prostituáltak személyek áldozatsegítésével foglalkozó szervezet a Névtelen Utak Alapítvány. Kiemelt céljuk, hogy a szexuális kizsákmányolás áldozatai visszanyerjék erejüket és méltóságukat a társadalom teljes értékű tagjaként. Ennek elősegítéséhez védett házakat, rehabilitációs programokat, illetve társadalmi reintegrációs és megelőző foglalkozásokat koordinálnak, ahol a prostituált nők problémáival integráltan foglalkoznak.

Abban, hogy a szociális szakemberek megfelelően tudják támogatni a prostitúcióban érintett nőket, döntő szerepe van a prostitúció jogi szabályozásának, mely Magyarországon egyelőre eléggé bizonytalan. Ez a nézőpont nem segíti a szakembereket a megfelelő protokoll kifejlesztésében, mivel az egyik oldalon megjelennek a prostitúciót munkaként elismerő nézetek, míg a másik oldalon a prostituált nőket, mint áldozatot említik (Tamási, 2014). A jogi keretek hiánya miatt az áldozatsegítő szervezeteknél főleg az emberkereskedelem és a gyerek prostitúció áldozatai jelennek meg (Tamási, 2014), pedig nyilvánvaló, hogy nemcsak ők tartoznak az áldozatok körébe.

6. Összegzés

Tanulmányom középpontjában a prostituáltakkal végzett szociális munka áll. A kutatásom célja az volt, hogy feltérképezze a prostituáltak társadalmi helyzetét, illetve a szociális munkások feladatait a segítő tevékenység során.

A szociális munkásoknak kulcsfontosságú szerepe van a prostituáltak társadalmi reintegrációjában és a problémáik megértéséhez szükséges szakmai támogatásában. Fontos szerepe van az integrált vagy átfogó megközelítésnek is, mely figyelembe veszi a prostituáltak egyéni igényeit és életkörülményeit, valamint speciális szükségleteiket is, ezáltal segítve a rehabilitációjukat. A szociális szakembereknek olyan módszereket kell alkalmazniuk, amelyek az érzelmi és a szociális támogatás mellett figyelembe veszik a prostituált személyek jogi és egészségügyi helyzetét is.

7. Irodalom

American Psychologist (2012) *Guidelines for Psychological Practice with Lesbian, Gay and Bisexual Clients* 67. 1. 10–42.

Asakura, K., Lundy, J., Black, D., Tierney, C. (2020) *Art as a transformative practice: A participatory action research project with trans* youth*. *Qualitative Social Work*. 19(5–6) 1061–1077.

Barry, K. (1995). *The Prostitution of Sexuality: The Global Exploitation of Women*. New York University Press.

Batsyukova, S. (2007) *Prostitution and Human Trafficking for Sexual Exploitation*. *Gender Issues* 2007. 46–50. o.

Betlen Anna (2007) *A férfi ősi jussa. Társadalmpolitikai érvek a prostitúció legalizálása ellen*. II. Ezredvég, 17. 3. 75–87.

Betlen Anna (2013) *Prostitúció és emberkereskedelem a szociális ellátásban és a gyermekvédelemben Magyarországon*. Budapest: ESZA Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.

Buzsáki, R.: *A transznemű emberek jogai Magyarországon*. Háttér Társaság. <https://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/hatter-szervezeti-transzjogok-16x16-online.pdf> (utolsó letöltés: 2024.11.01.)

Czibere, K., és Mester, D. (2020). *A magyar szociális szolgáltatások és főbb jellemzőik 1993 és 2018 között*. Budapest: Társadalmi Riport 2020, TÁRKI 434–449.

Dominelli, L. (2002) *Anti-Oppressive Social Work*. Palgrave Macmillan

Farley, M (2003): *Prostitution and the Invisibility of Harm.. Women & Therapy*. Vol 26, No. 3-4. 247-280.

Farley, M. (2004). *Preface: Prostitution, trafficking, and traumatic stress*. *Journal of Trauma Practice*, 2(3-4) 17–28.

Farley, M., Cotton, A., Lynne, J., Zumbek, S., Spiwak, F., Reyes, M. E. és Sezgin, U. (2004). *Prostitution and trafficking in nine countries: An update on violence and posttraumatic stress disorder*. *Journal of Trauma Practice*, 2(3-4) 33–74.

Forrai Judit (1990) *A prostitúció reformterve a francia forradalom idején*. *Orvosi Hetilap*, 131. 12. 641–643.

Goffman, E. (2009). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Simon and Schuster.

Hegyesi, G. és Talyigás, K. (2021) *A szociális munka elmélete és gyakorlata 7. kötet*. In. MTA Szociológiai Tudományos Bizottság Szociális Munka Albizottság

Hill, D.B. (2005) *Trans/gender/sexuality: a research agenda*, *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 18(2) 101–109.

- Horváth, É. (2016) *Szexuális erőszak. Információk áldozatoknak, túlélőknek és segítőknek.* NANE Egyesület https://nane.hu/wp-content/uploads/0408_keret_kiadva%CC%81ny_web.pdf (utolsó letöltés: 2024.11.08.)
- Juhász, J. – Csikvári, J. (2010) *Középpontban a prostituáltak alapvető jogai: háttérkutatás az oktatási program előkészítésében.* Budapest: Panta Rhei Társadalomkutató Bt.
- Jung, Y. E., Song, J. M., Chong, J., Seo, H. J., & Chae, J. H. (2008). *Symptoms of posttraumatic stress disorder and mental health in women who escaped prostitution and helping activists in shelters.* Yonsei medical journal, 49(3) 372–382.
- Katona, N. (2017). *Szégyen és hallgatás: A kutató szerepe a prostitúció elbeszélésében.* Szociológiai Szemle, 27(2).
- Kovács, I. (2019). *A prostitúció jelensége és társadalmi kontrollja napjainkban.* Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 17.
- Kovács, I. (2020) *A prostitúció mint munkavégzés megítélése. Vélemények a résztvevők szemével.* Magyar Rendészet. 20.4 111–131.
- Meyer, I. (2003) *Minority Stress and Mental Health in Gay and Lesbian Populations: A conceptual Framework.* Psychology Bulletin, 129(5) 674–697.
- Morrow, D. F., és Messinger, L. (2006) *Sexual orientation and gender expression in social work practice: Working with gay, lesbian, bisexual, and transgender people.* Columbia University Press.
- Namaste, V. (2000). *Invisible lives: The erasure of transsexual and transgendered people.* University of Chicago Press.
- Nuttbrock, L. (Ed.). (2018). *Transgender sex work and society.* Columbia University Press.
- Raymond, J. (2018) *Violence against Women in Prostitution.* In. *Dignity: A Journal of Sexual Exploitation and Violence*, 35–58.
- Raymond, J. G. (1998, January). *Prostitution as violence against women: NGO stonewalling in Beijing and elsewhere.* In. *Women's studies international forum* 21 1 1–9.
- Ritter Andrea (2014) *Melegek. Ismeretlen ismerősök a 21. században.* Budapest: Corvina
- Rogers, M. (2016) *Breaking down barriers: exploring the potential for social care practice with trans survivors of domestic abuse,* *Health & Social Care in the Community*, 24(1) 68–76.
- Sándor, B. (2015) *Miért marad?* NANE Egyesület https://nane.hu/wp-content/uploads/miert_marad_2015.pdf (utolsó letöltés: 2024.11.08.)
- Seidman, I. (1991) *Interviewing as Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences.* New York: Teachers College Press
- Seidman, S. (1991). *The Social and Psychological Identity of Prostitutes.* *Journal of Social and Personal Relationships*. 8(2), 243–255.

Shannon, K., Strathdee, S. A., Shoveller, J., Rusch, M., Kerr, T., & Tyndall, M. W. (2009). *Structural and environmental barriers to condom use negotiation with clients among female sex workers: implications for HIV-prevention strategies and policy. American journal of public health.* 99(4) 659–665.

Siverskog, A. (2014) 'They just don't have a clue': transgender aging and implications for social work, *Journal of Gerontological Social Work*, 57(2-4) 386–406.

Szociális Szakmai Szövetség (2022) *Szociális Munka Etikai Kódexe.* https://tamogatoweb.hu/letoltes2022/etikai_kodex_2022.pdf (utolsó letöltés: 2024.11.15.)

Tamási, E. (2014) *Prostitúció és áldozatvédelem. Lehetőségek és szándékok.* In. *Áldozatok és segítők.* Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület

Ujma Przemyslaw, P. (2022). *A kisebbségi stressz okozza-e a szexuális kisebbségek rossz mentális egészségét?* *Psychiatria Hungarica* 2022. 4. 378–388.

Várkonyi, E. (2009) *Poszttraumás stressz zavar (PTSD), depresszió és emlékezet összefüggései.*

http://www.varkonyierika.hu/doc/download/Poszttraumas_stressz_zavar_PTSD_depresszio_es_emlekezet_osszefuggesei.pdf (utolsó letöltés: 2024.11.15.)

Vaskuti, G. (2016) *Kísérlet a prostitúció fogalmának meghatározására.* In. Fazekas, M. (Szerk.), *Jogtudományi előadások az ELTE ÁJK doktori iskolájának doktorandusz konferenciáján.* Budapest: ELTE

Walker, L. (1979) *The Battered Woman.* Harper & Row.